

5.6.2013

B7-0258/2013

FÖRSLAG TILL RESOLUTION

till följd av ett uttalande av vice ordföranden för kommissionen/unionens höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik

i enlighet med artikel 110.2 i arbetsordningen

om vapenexport: genomförande av rådets gemensamma ståndpunkt
2008/944/Gusp
(2013/2657(RSP))

Tarja Cronberg, Reinhard Bütikofer, Indrek Tarand, Raül Romeva i Rueda, Barbara Lochbihler, Franziska Katharina Brantner, Bart Staes, Judith Sargentini, Sandrine Bélier, Jean Lambert
för Verts/ALE-gruppen

Europaparlamentets resolution om vapenexport: genomförande av rådets gemensamma ståndpunkt 2008/944/Gusp (2013/2657(RSP))

Europaparlamentet utfärdar denna resolution

- med beaktande av rådets gemensamma ståndpunkt 2008/944/Gusp av den 8 december 2008 om fastställande av gemensamma regler för kontrollen av export av militär teknik och krigsmateriel¹,
- med beaktande av den pågående översynen av den gemensamma ståndpunkten i rådets arbetsgrupp för export av konventionella vapen; den gemensamma ståndpunkten ska enligt dess artikel 15 ses över tre år efter antagandet,
- med beaktande av rådets (utrikes frågor) slutsatser från mötet den 19 november 2012 om översynen av den gemensamma ståndpunkten,
- med beaktande av åtgärd 11 e i handlingsplanen för EU:s strategiska ram för mänskliga rättigheter och demokrati, som innebär att Europeiska utrikestjänsten och medlemsstaterna ska se till att det vid översynen av rådets gemensamma ståndpunkt tas hänsyn till de mänskliga rättigheterna och internationell humanitär rätt,
- med beaktande av den trettonde och den fjortonde årliga rapporten från arbetsgruppen för export av konventionella vapen²,
- med beaktande av rådets gemensamma ståndpunkt 2003/468/GUSP av den 23 juni 2003 om kontroll av vapenförmedling³,
- med beaktande av den regelbundet uppdaterade användarguiden för rådets gemensamma ståndpunkt om fastställande av gemensamma regler för kontrollen av export av militär teknik och krigsmateriel⁴,
- med beaktande av det globala vapenhandelsfördraget, som antogs av FN:s generalförsamling den 2 april 2013,
- med beaktande av sin resolution av den 18 januari 2007 om rådets sjunde och åttonde årliga rapport enligt tillämpningsbestämmelse 8 i Europeiska unionens uppförandekod för vapenexport⁵,
- med beaktande av förordning (EG) nr 1236/2005 om handel med vissa varor som kan användas till dödsstraff, tortyr eller annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling

¹ EUT L 335, 13.12.2008, s. 99.

² EUT C 382, 30.12.2011, s. 1; EUT C 386, 14.12.2012, s. 1.

³ EUT L 156, 25.6.2003, s. 79.

⁴ Europeiska unionens råd, 9241/09, 29.4.2009.

⁵ EUT C 244 E, 18.10.2007, s. 210.

eller bestraffning, samt den översyn av förordningen som genomförs under 2013 enligt EU:s handlingsplan för mänskliga rättigheter och demokrati,

- med beaktande av artikel 110.2 i arbetsordningen, och av följande skäl:
 - A. Export och överföring av vapen inverkar på människornas säkerhet, de mänskliga rättigheterna, demokratin, samhällsstyrningen och den socioekonomiska utvecklingen. Det är därför viktigt att stärka EU:s exportkontrollpolitik i fråga om militär teknik och krigsmateriel och se till att den omfattas av ett ansvarsfullt, insynsvänligt, ändamålsenligt och allmänt accepterat samt väldefinierat vapenkontrollsystem.
 - B. Den gemensamma ståndpunkten 2008/944/Gusp utgör en rättsligt bindande ram med åtta fastlagda kriterier. Om kriterierna inte är uppfyllda bör man avslå ansökan om exportlicens.
 - C. Med hjälp av dessa kriterier ska man bl.a. förhindra att sådan export av krigsmateriel äger rum som leder till att konflikter förvärras (kriterierna 3 och 4) eller att de mänskliga rättigheterna och internationell humanitär rätt kränks (kriterium 2) samt även minimera risken att de överförda produkterna avleds till tredjeländer och obehöriga slutanvändare eller att utvecklingen i ett mottagarland hindras (kriterium 8). Den gemensamma ståndpunkten innehåller inga begränsningar av tillämpningsområdet, vilket innebär att de åtta kriterierna gäller även för export inom unionen och överföring av vapen till länder med nära anknytning till EU.
 - D. Det anges entydigt i artikel 10 i den gemensamma ståndpunkten att uppfyllandet av de åtta kriterierna har företräde framför medlemsstaternas eventuella ekonomiska, sociala, kommersiella och industriella intressen.
 - E. Endast medlemsstaterna är behöriga att fatta beslut om att bevilja eller avslå en ansökan om exportlicens för vapen. Det förekommer mycket olika tolkningar av de åtta kriterierna inom EU, vilket leder till att praxis i samband med export av vapen varierar i relativt hög grad.
 - F. En utveckling mot ett starkare kontroll- och rapporteringssystem har kunnat iakttas sedan rådets årliga rapporter börjat presenteras i enlighet med artikel 8.2 i rådets gemensamma ståndpunkt 2008/944/Gusp om fastställande av gemensamma regler för kontrollen av export av militär teknik och krigsmateriel. Det finns dock inget standardiserat system för verifiering och rapportering och medlemsstaterna måste övervinna hinder i lagstiftningen och i det praktiska genomförandet för att de åtta kriterierna bättre ska uppfyllas.
 - G. De årliga rapporterna från arbetsgruppen för export av konventionella vapen har bidragit till ökad insyn i medlemsstaternas export av vapen, och antalet riktlinjer och förklaringar i användarguiden har ökat markant.
 - H. Långt ifrån alla EU-medlemsstater lämnar fullständiga uppgifter till arbetsgruppen för export av konventionella vapen. Olika förfaranden för insamling och överlämnande i de enskilda medlemsstaterna leder till ofullständiga och icke enhetliga uppgiftssamlingar, vilket i betydande grad begränsar insynen på detta område. Rent generellt uppfyller inte EU-medlemsstaternas rapportering de minimikrav som ställs i fråga om nödvändig

ansvarsskyldighet och offentlig kontroll.

- I. Det har hävdats att händelserna under den arabiska våren i Mellanöstern och Nordafrika (Mena) inte gick att förutse. Icke desto mindre var och är den svåra människorättssituationen i dessa länder känd, liksom den bristfälliga samhällsstyrningen, och detta borde ha beaktats och måste beaktas vid tilldelning av vapenexportlicenser. Händelserna under den arabiska våren har visat på bristerna i och delvis en bristande respekt för den gemensamma ståndpunkten respektive dess kriterier från en del länders sida.
- J. Vissa av länderna i Mellanöstern och Nordafrika har de senaste åren hört – och hör fortfarande – till de viktigaste mottagarna av europeiska vapen. EU-medlemsstaterna exporterade under 2010 vapen till ett värde av 8 324,3 miljoner euro och fortfarande under 2011 till ett värde av totalt 7 975,2 miljoner euro till Menaländerna. Detta motiverade man med att man bidrog till politisk stabilitet¹. EU:s medlemsstater beviljade mellan 2006 och 2010 enbart för Libyen exportlicenser till ett värde av totalt 1 056 miljoner euro. Under samma period avslogs 54 ansökningar om licenser för vapenexport till Libyen på grund av kriterierna 2, 7 och 5 (i de flesta fallen kriterium 2)².
- K. Från industrins sida kräver man en utvidgning av vapenexporten som kompensation för den beräknade vikande efterfrågan inom Europeiska unionen. Stora delar av de politiska lägren ställer sig bakom detta krav som ett bidrag till en starkare bas för den europeiska vapenindustrin.
- L. Arbetet med att aktivt involvera engagerade medlemsstater, icke-statliga organisationer, nationella parlament och Europaparlamentet när det gäller bedömningar och harmoniseringsåtgärder i samband med, samt genomförande och kontroll av efterlevnaden av, den gemensamma ståndpunkten går framåt – men bara långsamt och utan en drivande kraft.
- M. Tredjeländerna Bosnien och Hercegovina, f.d. jugoslaviska republiken Makedonien, Island, Kanada, Kroatien, Montenegro och Norge har officiellt anslutit sig till kriterierna och principerna i den gemensamma ståndpunkten. Inget av de länder som omfattas av den europeiska grannskapspolitiken, och inte heller Turkiet, har gjort detta officiellt.
 1. Europaparlamentet konstaterar att EU:s medlemsstater enligt SIPRI (Stockholms internationella fredsforskningsinstitut) tillsammans är den största vapenexportören i världen, även före Förenta staterna och Ryssland, och att en allt större del av denna export – 61 procent under 2011 – går till länder utanför EU.
 2. Europaparlamentet välkomnar att europeiska och icke-europeiska tredjeländer har anslutit sig till kontrollsystemet för vapenexport på grundval av den gemensamma ståndpunkten och vapenhandelsfördraget. Parlamentet noterar emellertid med oro att de åtta kriterierna tillämpas och tolkas varierande i EU:s olika medlemsstater, och kräver därför en

¹ GKKE:s (Gemeinsame Konferenz Kirche und Entwicklung) rapport från 2012 om export av krigsmateriel, s. 9.

² *The Review of the EU Common Position on Arms Exports: prospects for strengthened controls* (Översynen av EU:s gemensamma ståndpunkt om vapenexport: utsikter för ökad kontroll), Mark Bromley, Non-Proliferation Papers, nr 7, januari 2012, s. 12.

standardiserad, enhetligare och omarbetad tolkning och tillämpning av den gemensamma ståndpunkten med alla dess skyldigheter samt att en mekanism införs genom vilken medlemsstaternas säkerhetsrelaterade farhågor avseende vapenexport skulle kunna hanteras. Parlamentet konstaterar att EU som enda statsförbund förfogar över en rättsligt bindande ram, som är unik i världen och som hanterar kontrollen av vapenexport bl.a. till krisdrabbade regioner och länder med en olämplig människorättssituation samt länder där det finns en bevisad risk att överförda produkter på ett otillåtet sätt avleds till andra slutanvändare.

3. Europaparlamentet noterar utrikestjänstens och medlemsstaternas skyldighet enligt åtgärd 11 e i handlingsplanen för EU:s strategiska ram för mänskliga rättigheter och demokrati, som innebär att de ska se till att det vid översynen av rådets gemensamma ståndpunkt tas hänsyn till de mänskliga rättigheterna och internationell humanitär rätt. Utrikestjänsten uppmanas att rapportera om de åtgärder som vidtas för att denna skyldighet ska fullgöras och att engagera icke-statliga organisationer och det civila samhället i översynsarbetet.
4. Europaparlamentet anser att den gemensamma ståndpunkten bör kompletteras med en fortlöpande uppdaterad och offentligt tillgänglig förteckning, inklusive en ingående motiveringsdel som informerar om i vilken mån exporten till respektive mottagarland ägt rum i överensstämmelse med de åtta kriterierna.
5. Europaparlamentet anser att det måste inrättas ett standardiserat kontroll- och rapporteringssystem som möjliggör offentlig kontroll av huruvida – och i vilken utsträckning – man vid export från EU:s enskilda medlemsstater uppfyllt de åtta kriterierna.
6. Mot bakgrund av översynen insisterar Europaparlamentet på att den gemensamma ståndpunkten formuleras på ett tydligare och entydigare sätt för att se till att kriterierna ges en enhetligare tolkning och tillämpning. Parlamentet insisterar framför allt på att artikel 10 i den gemensamma ståndpunkten följs. Parlamentet efterlyser mer detaljerad vägledning i användarguiden med avseende på kriterierna 2 och 7 samt en uppdatering av bilagorna I–IV, inklusive en hänvisning till EU:s landstrategier för mänskliga rättigheter.
7. Europaparlamentet noterar att kontroll av efterlevnaden av kriterierna ska ske enligt nationella föreskrifter, att det inte finns någon möjlighet göra en oberoende kontroll av efterlevnaden av de åtta kriterierna och att det inte uppstår några konsekvenser om en medlemsstat bryter mot de åtta kriterierna. Parlamentet anser att det bör införas en möjlighet att göra en oberoende kontroll av överträdelser av den gemensamma ståndpunkten. Parlamentet anser att nationella parlament eller särskilda parlamentariska organ, exempelvis parlamentariska kontrollkommittéer, måste säkerställa effektiv kontroll av att kriterierna tillämpas. Parlamentet uppmanar medlemsstaterna och vice ordföranden/den höga representanten att försöka få samtliga medlemsstater att tillämpa alla de åtta kriterierna på ett enhetligt och ambitiöst sätt. Parlamentet uppmanar medlemsstaterna och vice ordföranden/den höga representanten att även främja mycket större öppenhet genom att i bättre tid offentliggöra fullständiga uppgifter om samtliga medlemsstaters vapenexport. Parlamentet betonar i detta syfte vikten av att samarbeta med det civila samhället.

8. Europaparlamentet vill att de instrument som tillämpas efter hävande av ett embargo ska inlemmas i den gemensamma ståndpunkten för att möjliggöra ett regelbundet informationsutbyte på tremånadersbasis rörande avslag, utfärdade licenser, varorna, kategorin i EU:s gemensamma militära förteckning, det totala antalet varor och slutanvändaren. Medlemsstaterna och arbetsgruppen för export av konventionella vapen uppmanas att även engagera andra relevanta EU-enheter och arbetsgrupper i arbetet.
9. Europaparlamentet vill att det införs ytterligare ett kriterium i EU:s gemensamma ståndpunkt om vapenexport enligt vilket medlemsstaterna är skyldiga att bedöma risken för mutor och korruption innan de godkänner en vapenexportlicens till något land.
10. Europaparlamentet beklagar den franska regeringens beslut i juni 2011 om att sälja Mistral-krigsfartyg till Ryssland trots att landet hade invaderat Georgien i strid mot fredsplanen med sex punkter, och trots den allmänna människorättssituationen i Ryssland.
11. Europaparlamentet uppmanar medlemsstaterna att i samband med exportkontroller och tillämpningen av de åtta kriterierna i högre grad beakta sådana varor som kan användas för såväl civila som militära ändamål, såsom övervakningsteknik, samt reservdelar och varor som lämpar sig för elektronisk krigföring eller som kan användas inom ramen för åtgärder som medför människorättskränkningar utan dödlig utgång.
12. Europaparlamentet beklagar att bara 63 procent av unionens medlemsstater lämnade in fullständiga uppgifter om sin vapenexport under 2010. Parlamentet konstaterar att de länder som gång på gång lämnar in ofullständiga uppgifter om sin export samtidigt hör till de största exportörerna av vapen både inom EU och i världen.
13. Europaparlamentet konstaterar att det i medlemsstaterna förekommer olika uppgiftsinsamlingsförfaranden och metoder för offentliggörande av de insamlade uppgifterna om vapenexport, vilket leder till att det i den årliga rapporten från arbetsgruppen för export av konventionella vapen ingår standardiserade uppgifter om utfärdade exportlicenser men att det saknas viss viktig information om den faktiska vapenexporten. Parlamentet efterlyser därför ett standardiserat förfarande för rapportering av uppgifter om den verkliga exporten vilket tillämpas på samma sätt i samtliga medlemsstater, och välkomnar medlemsstaternas initiativ för att förbättra situationen genom att se till att aktuella och fullständiga uppgifter lämnas in och offentliggörs. Parlamentet begär att avslag på enskilda licensansökningar rapporteras i den årliga rapporten från arbetsgruppen för export av konventionella vapen, med uppgift om numren på de avslagsgrundande kriterierna och den berörda medlemsstaten.
14. Europaparlamentet anser i detta sammanhang att man bör samla in ytterligare uppgifter från medlemsstaterna och offentliggöra dessa såväl nationellt som i den årliga rapporten från arbetsgruppen för export av konventionella vapen. Parlamentet efterlyser framför allt en förteckning över länder till vilka vapen exporteras i strid med ett eller flera av de åtta kriterierna samt en detaljerad förteckning över de EU-medlemsstater som under uppgiftsinsamlingsperioden i fråga exporterat vapen till dessa länder.
15. Europaparlamentet kräver att medlemsstaterna tillhandahåller ytterligare och mer aktuella uppgifter, som vid behov skulle kunna användas som grund för utarbetandet av en gemensam förteckning över länders export och överföring av vapen i strid med ett eller

flera av de åtta kriterierna och för bättre förståelse och kontroll inom nationella och gemensamt överenskomna internationella kontrollorgan, samt för utarbetandet av den årliga rapporten från arbetsgruppen för export av konventionella vapen. Parlamentet föreslår i detta sammanhang att man inför en mekanism för kontroll efter export.

16. Europaparlamentet konstaterar att man genom direktivet om förenkling av villkoren för överföringar inom unionen förenklat vapenexporten betydligt. Parlamentet begär i detta sammanhang att den årliga rapporten från arbetsgruppen för export av konventionella vapen också ska innehålla detaljerade uppgifter om sådan vapenexport inom unionen som inte varit förenlig med ett eller flera av de åtta kriterierna. Parlamentet kräver att den årliga rapporten från arbetsgruppen för export av konventionella vapen också ska innehålla uppgifter om slutdestinationen för exporter inom unionen och om eventuell problematisk vidarebefordran till tredjeländer.
17. Europaparlamentet understryker den viktiga roll som det civila samhället, de nationella parlamenten och Europaparlamentet spelar både för genomförandet och tillämpningen av de överenskomna normerna i den gemensamma ståndpunkten på nationell nivå och EU-nivå samt för inrättandet av ett insynsvänligt kontrollsystem som inbegriper ansvarsskyldighet. Parlamentet efterlyser därför en insynsvänlig och stabil kontrollmekanism som stärker den roll som parlamenten och det civila samhället spelar, bland annat genom inrättande av en oberoende expertgrupp som ska ge råd till arbetsgruppen för export av konventionella vapen när det gäller tillämpningen och genomförandet av de åtta exportkriterierna samt utarbetandet av en förteckning över tredjeländer för vilka det krävs särskild försiktighet och uppmärksamhet vid utfärdandet av licenser i enlighet med artikel 2.2 b i den gemensamma ståndpunkten. Parlamentet efterlyser en djupgående diskussion om den årliga rapporten från arbetsgruppen för export av konventionella vapen vid ett gemensamt sammanträde inom Europaparlamentets underutskott DROI och SEDE.
18. Europaparlamentet betonar att den parlamentariska övervakningen av uppgifter som rör vapenexportkontroll och av hur denna kontroll genomförs är både viktig och motiverad, och efterlyser därför de åtgärder, det stöd och den information som krävs för att denna övervakningsfunktion ska kunna utföras utan hinder.
19. Europaparlamentet konstaterar med tillfredsställelse att arbetsgruppen för export av konventionella vapen vid sina sammanträden, tillsammans med arbetsgruppen för de mänskliga rättigheterna, bedrivit samråd med statstjänstemän med ansvar för att utfärda nationella exportlicenser, och anser att detta bör ske mer regelbundet eftersom dessa tjänstemän kan ge ett viktigt bidrag till genomförandet av den gemensamma ståndpunkten och bidra till att förbättra kvaliteten på den information som utbyts. Parlamentet anser dessutom att samråden bör utvidgas till organisationer inom det civila samhället och till företrädare för försvarsindustrin som arbetar med vapenexportkontroll.
20. Europaparlamentet påminner om att medlemsstaterna enligt artikel 11 i den gemensamma ståndpunkten ska göra sitt yttersta för att uppmuntra andra stater som exporterar militär teknik eller krigsmateriel att tillämpa kriterierna i den gemensamma ståndpunkten. Utrikestjänsten uppmanas att återkomma med en rapport om vad som gjorts i detta hänseende. Parlamentet finner det beklagligt att inget av de länder som omfattas av den

europiska grannskapspolitiken, och inte heller Turkiet, officiellt har anslutit sig till kriterierna och principerna i den gemensamma ståndpunkten. Utrikestjänsten och medlemsstaterna uppmanas att anmoda dessa länder att ansluta sig till den gemensamma ståndpunkten.

21. Europaparlamentet uttalar på nytt sitt fulla stöd för ett stabilt och rättsligt bindande vapenhandelsfördrag – under FN:s ledning – om internationell handel med och överföring av konventionella vapen. Parlamentet betonar därför att detta mål måste vara en av prioriteringarna för EU:s utrikespolitik.
22. Europaparlamentet menar att det råder en beklaglig brist på samband och samstämdhet mellan de olika EU-verktygen i fråga om handel med vapen och säkerhetsmateriel, bland annat den gemensamma ståndpunkten 2008/944/Gusp, förordningen om produkter med dubbla användningsområden samt förordning (EG) nr 1236/2005 om varor som används till dödsstraff och tortyr. Parlamentet efterlyser en enda, vittfamnande EU-ram som reglerar handeln med vapen och säkerhetsmateriel.
23. Europaparlamentet uppdrar åt talmannen att översända denna resolution till vice ordföranden för kommissionen/unionens höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik, Europeiska unionens särskilda representant för mänskliga rättigheter, rådet, kommissionen, medlemsstaternas regeringar och parlament samt FN:s generalsekreterare.